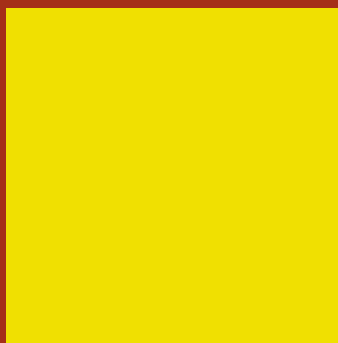

2

DE ONTMOETING MET
SACRALE/HEILIGE TEKSTEN:
GEWELDDADIGE TEKSTEN

GEWELDDADIGE TEKSTEN

2.1 INTRODUCTIE

In dit onderdeel van het lespakket wordt de volgende thema uitgewerkt: 'de ontmoeting met heilige teksten: gewelddadige teksten'. Dit pakket is ontwikkeld voor het middelbaar onderwijs en biedt de leerkracht of begeleider van een leergroep de kans om op het niveau van de eigen klasgroep dit thema uit te werken.

Dit pakket werkt in de kern vanuit een Bijbeltekst die met dit onderwerp te maken heeft. Deze tekst dient als leidraad voor de kern onderdelen van deze les. In deze handleiding wordt uitleg gegeven over hoe het lesboek in elkaar zit. Daarnaast wordt er extra informatie over de onderwerpen die behandeld worden het studentenboek gegeven. Ten slotte worden er didactische suggesties gegeven. Dit gebeurt in de vorm van alternatieve opdrachten en suggesties voor hoe een les er uit kan zien. Al deze informatie dient volledig ter inspiratie voor het indelen van de les.

Deze handleiding maakt een onderscheid tussen 'basisleerstof' en 'verdieping'. De basisleerstof komt standaard aan bod in leerlingenboek en neemt 1 lesuur in beslag. De leerkracht heeft daarnaast zelf de keuze om de kennis van de leerlingen te verdiepen aan de hand van een extra lesgedeelte met bijhorende informatie en didactische suggesties, die in deze handleiding worden aangereikt.

Deze les bestaat uit de volgende lesgedeeltes:

- Ten eerste volgt er een algemeen historische schets van Jezus' leefwereld. De context van het Bijbelverhaal is voor de leergroep een belangrijke basis om Johannes 2:12-17 ('De reiniging van de tempel') beter te kunnen begrijpen en interpreteren. Dit hoofdstuk behoort tot de basisleerstof voor de leerlingen.
- Ten tweede wordt het Bijbelverhaal (Johannes 2:12-17) zelf besproken. Hoe kan dit intrigerende verhaal uit de christelijke traditie begrepen worden? Welke betekenissen kunnen we uit dit verhaal halen, en is dit verhaal nog steeds relevant vandaag de dag? Dit onderdeel laat de leerlingen kennismaken met dit Bijbelverhaal en de achterliggende betekenis ervan. Dit hoofdstuk behoort tot de basisleerstof voor de leerlingen.
- Het derde gedeelte van deze handleiding gaat dieper in op Jezus en geweld in zijn eigen leven en in het grote verhaal van het christendom. In dit hoofdstuk studenten leren hoe het verhaal van Jezus in de context van geweld en vrede moete worden bestudeerd. Dit is een verdiepend hoofdstuk

Afsluitend bevat deze handleiding een woordenlijst waarin alle moeilijke begrippen kort en bondig worden verklaard op het niveau van de leerling. Daarna volgt een bibliografie per hoofdstuk van deze didactische bundel.

2.1.1 LEERDOELEN VAN DE LES

1. De leerling is in staat een gewelddadige Bijbeltekst te bestuderen door stapsgewijs vragen over het verhaal te stellen.
2. De leerling kan beschrijven waarom het belangrijk is om een Bijbeltekst in haar historische context te bestuderen.
3. De Leerling is in staat geweld binnen de context van een Bijbeltekst te plaatsen.
4. De leerling is bereid zijn eigen standpunt over geweld in relatie te brengen tot het verhaal van Jezus.
5. De leerling is bereid om Bijbelteksten verder te besturen dan het één keer doorlezen

2.1.2 DIDACTISCHE SUGGESTIES

Aan het begin van elk hoofdstuk wordt uitleg gegeven over het doel en inhoud van het hoofdstuk. Daarna volgen enkele didactische suggesties. Deze suggesties bestaan uit het volgende onderdelen:

- **Vragen:** Dit zijn extra vragen die kunnen worden gebruikt om de les klassikaal te bespreken, zonder dat de leerlingen zelfstandig de les maken. Tevens kunnen sommige vragen als inleiding op de les worden gebruikt.
- **Alternatieve onderwijsvormen en opdrachten:** Dit zijn werkvormen en opdrachten die kunnen worden gebruikt om onderdelen van de les te vervangen of als aanvulling op (onderdelen van) de les.

Algemene suggesties

De verschillende onderdelen van de les kunnen zowel individueel als klassikaal worden behandeld. Dit kan ook worden gecombineerd met de leerlingen vooraf een deel van de lesstof of opdrachten als huiswerk te laten doornemen. Individueel houdt in dat de leerlingen de lesstof zelfstandig doorlopen.

Wat betreft het klassikaal behandelen zijn er twee varianten die in deze handleiding naar voren komen.

- De lesstof wordt samen doorgelezen. Tussendoor worden er een aantal vragen gesteld aan de leerlingen. Eventueel wordt het lesgedeelte afgesloten met een opdracht die in tweetallen of groepen wordt gedaan.
- De lesstof wordt behandeld door gebruik te maken van alternatieve opdrachten in plaats van het lesboek door te nemen.

2.1.3 PLANNING

Er kan worden gekozen om de leerlingen digitaal de les te laten maken of met gebruik van een geprint boek. In beide gevallen kunnen de leerlingen de les individueel zelfstandig doorlopen. De basis leerstof is ontwikkeld voor **1 lesuur**. Als de les **klassikaal** wordt behandeld kan er in stukken door de lesstof worden gewekt. Hieronder volgt een **voorbeeldplanning** voor een les van 50 minuten.

1. 4 minuten: Opening + video inleiden
2. 5 minuten: Video bekijken
3. 3 minuten: Video bespreken
4. 20 minuten: Leerlingen maken zelfstandig hoofdstuk 1: De wereld van de Bijbel
5. 3 minuten Hoofdstuk 1 nabespreken
6. 20 minuten: Leerlingen maken zelfstandig hoofdstuk 2: De wereld van het verhaal inleiden
7. 5 minuten: Hoofdstuk 2 nabespreken/ Les nabespreken

2.2 VIDEO

Afbeelding 2.1
Scene uit de video

Het beeldfragment toont David en Sarah die een spel aan het spelen zijn. Ze beginnen net aan een nieuw hoofdstuk. Dit hoofdstuk van het spel iChrist gaat over Jezus die naar de tempel gaat en daar verkopers en geldwisselaars ziet. De spelers moeten met een zweep het tempelplein leegmaken. Na afloop van dit hoofdstuk bespreken David en Sarah dit level. David geeft aan dat hij dit een gewelddadig hoofdstuk vindt en het helemaal niet fijn vindt. Vervolgens verschijnt er een melding dat Ahmed lid wil worden van de groep van David en Sarah voor dit spel. Sarah zegt dat Ahmed niet welkom is in de groep, omdat hij een Moslim is en die net als dat de verkopers niet op het tempelplein hoorde geen Christelijk spel hoort te spelen. Samen met de vader van Sarah gaan de twee tieners op zoek naar wat dit verhaal echt kan betekenen.

Bespreek het beeldfragment klassikaal met de leerlingen: wat hebben ze gezien?

De volgende vragen zijn een suggestie voor dingen die je zou kunnen vragen.

Inleidende vragen op het eerste hoofdstuk van deze module: 'De wereld van de Bijbel':

- Voordat we overgaan op de interpretatie van het verhaal, is het belangrijk om meer te weten te komen over Jezus' leefwereld. Wanneer en waar leefde hij?
- Welke godsdienst had Jezus?
- In het filmpje wordt er gesproken over de tempel, wat was dat

Inleidende vragen op het tweede hoofdstuk van deze module: 'De wereld van het verhaal':

- Klassikale bespreking van het Bijbelverhaal dat aan bod kwam in het beeldfragment. Vraag aan de leerlingen of zij het verhaal kunnen samenvatten.
- Waar speelt het verhaal zich af? Wat betekent dit?
- Hoe moet je het verhaal van Jezus toepassen op je eigen leven?

Inleidende vragen op het derde hoofdstuk van deze module: 'Jezus als voorbeeld':

- Hoe werd Jezus afgebeeld in de video?
- Wat zegt dit over Jezus?
- Is Jezus een vreedstichter of zaait hij verdeeldheid in dit verhaal?
- Wat vind je van hoe Jezus uiteindelijk stierf aan het kruis?

2.3 LESINLEIDING

2.3.1 DOEL EN INHOUD

Dit lesgedeelte dient als inleiding op de les. Het doel is de leerlingen de Bijbeltekst (Johannes 2:13-21) te laten verkennen en hun voorkennis aan te wakkeren.

2.3.2 ANTWOORDEN

Opdracht 1

Lees hieronder het verhaal van Jezus op het tempelplein. Misschien ken je dit verhaal al. Schrijf op wat jij denkt dat het betekent.

Het doel van deze opdracht is de voorkennis van de leerlingen aanspreken. Het snel en uitgebreid beantwoorden van deze opdracht vereist dat de Bijbeltekst reeds bekend is. Verzamel de antwoorden van verschillende leerlingen om een beeld te krijgen van het niveau van de groep.

2.3.3 BIJBELTEKST

Johannes 2:13-21

Kort voor Pesach, het Joodse paasfeest, reisde Jezus naar Jeruzalem. Daar trof hij op het tempelplein de handelaars in runderen, schapen en duiven aan, en de geldwisselaars die daar altijd zaten. Hij maakte een zweep van touw en joeg ze allemaal de tempel uit, met hun schapen en runderen. Hij smeed het geld van de wisselaars op de grond, gooide hun tafels omver en riep tegen de duivenverkopers: "Weg ermee! Jullie maken een markt van het huis van mijn Vader! Zijn leerlingen dachten aan wat er geschreven staat: 'De hartstocht voor uw huis zal mij verteren.' Maar de Joden vroegen: 'Met welk teken kunt u bewijzen dat u dit mag doen?' Jezus antwoordde hun: 'Breek deze tempel maar af, en ik zal hem in drie dagen weer opbouwen.' 'Zesenveertig jaar heeft de bouw van deze tempel geduurd,' zeiden de Joden, 'en u wilt hem in drie dagen weer opbouwen?'

2.4 DE WERELD VAN DE BIJBEL

2.4.1 DOEL In dit lesgedeelte krijgen de leerlingen uitleg over bepaalde aspecten van de context waarin Jezus leefde. Het doel is de leerlingen iets te leren over de wereld van Jezus. Deze kennis is relevant om het verhaal dat in deze les centraal staat beter te kunnen begrijpen. Het volgende leerdoel komt specifiek aan bod in dit lesgedeelte:

2. De leerling kan beschrijven waarom het belangrijk is om een Bijbeltekst in haar historische context te bestuderen.

2.4.2 INHOUD In de dit hoofdstuk wordt er ingezoomd op de tempel in Jeruzalem. Dit onderwerp speelt een rol in het verhaal van Jezus die de tempel reinigt. Het is van belang om tijdens de les het concept tempel niet alleen in relatie tot het jodendom te zien, maar ook als breder concept dat in andere religies voorkomt. In dit deel wordt de basis gelegd om de leerlingen te leren hoe een Bijbeltekst moet worden begrepen. Deze les richt zich op de observatie fase van de inductieve Bijbelstudiemethode. Voor een uitgebreide uitleg van de inductieve Bijbelstudiemethode zie in de inleiding op de lessenreeks.

2.4.3 OPDRACHTEN EN ANTWOORDEN

Opdracht 2

Probeer je voor te stellen dat er op school een tijdmachine staat. Jij hebt geluk en mag een keer naar de tijd van Jezus reizen. Wat zou je willen leren over de tijd waarin Jezus leefde?

Het doel van deze opdracht is dat de leerlingen op zoek gaan naar hun eigen vragen en twijfels over Jezus en de wereld waarin hij leefde. Voor deze opdracht is geen enkele voorkennis nodig. Gebruik de antwoorden van deze opdracht als aanknopingspunt voor mogelijke verdere verdieping van bepaalde onderwerpen.

Opdracht 3

Plaats de juiste termen op de lijntjes. Kijk in de tekst om de goede antwoorden te vinden.

Het doel van deze opdracht is dat de leerlingen het lesmateriaal verwerken.

Antwoorden:

Betekenis	Term
<i>Een plek van aanbidding en offers.</i>	<i>Tempel</i>
<i>De tempel ten tijde van Jezus' leven</i>	<i>Tempel van Herodes</i>
<i>De tempel die werd gebouwd ten tijde van Ezra en Nehemia</i>	<i>Tweede Tempel</i>
<i>Gedwongen in een ander land wonen, omdat je in je eigen land niet mag wonen.</i>	<i>Ballingschap</i>
<i>Naam van het gebied waar Jezus opgroeide.</i>	<i>Palestina</i>
<i>Hoofdstad van Palestina.</i>	<i>Jeruzalem</i>
<i>Rijk dat de tempel verwoestte in 586 v.Chr.</i>	<i>Babyloniërs</i>
<i>Het plein rondom de tempel waar niet-joden welkom waren</i>	<i>Hof van de Heidenen</i>

2.4.4 EXTRA INFORMATIE

Exegese en context en Samaritanen

Deze les richt zich op de observatiefase van de inductieve Bijbelstudiemethode zoals beschreven in de inleiding. Voor de inductieve Bijbelstudiemethode is het begrip context belangrijk om te begrijpen. In het leerlingen boek vindt de uitleg van dit begrip plaats met als doel de leerlingen te leren dat een Bijbeltekst gelezen moet worden met de context in beeld. Context zorgt ervoor dat er een kader wordt gecreëerd waarin een tekst kan worden geïnterpreteerd. Het doel van dit raamwerk is om ervoor te zorgen dat de interpretatie binnen grenzen van de mogelijke interpretaties blijft. Verschillende soorten contexten kunnen worden bestudeerd. In deze lessenreeks onderscheiden we er drie:

- De **literaire context** betreft het genre van een Bijbeltekst en hoe de tekst gelezen moet worden overeenkomstig de principes van het genre.
- De **historische context** betreft de historische gebeurtenissen die op de achtergrond van een Bijbeltekst aanwezig zijn.
- De **culturele context** betreft de manier van leven en denken van de schrijver en de eerste lezers.

In deze les wordt het begrip context voornamelijk nog gebruikt voor historische context. Toch zullen de andere twee type contexten in de andere lessen naar voren komen.

Jeruzalem en de tempel: Tempel, jodendom en Pesach

De **tempel** speelt in het jodendom een cruciale rol. Dit is te zien in het verhaal van de geschiedenis van het volk. Snel na de uittocht uit Egypte werd volgens Exodus de **Tabernakel** opgesteld. Dit was de centrale plaats voor de godsdienstbediening van het volk. De tabernakel bestond volgens de beschrijving in Exodus uit een tent en omheining met verschillende onderdelen. In 1 Samuel werd duidelijk dat snel na het instellen van de monarchie er de wens was om de tabernakel een permanente plaats te geven. De tempel die volgens 1 koningen door Salomo werd gebouwd is gebaseerd op deze eerdere tabernakel.

Het belangrijkste feest voor de Joden in de tijd van Jezus was **Pesach**. Dit is het vandaag de dag nog steeds voor de Joden. Met het Pesachfeest wordt het **einde van slavernij in Egypte** en de uittocht uit Egypte door de Israëlieten herdacht, zoals beschreven staat in het Bijbelboek Exodus. Pesach wordt ook wel het Joodse paasfeest genoemd. Pesach wordt op de 14e dag van de eerste maand van het joodse kalender gevierd en duurt zeven of acht dagen. De Pesachviering wordt meestal samen met familie gevierd en bestaat uit verschillende rituelen. Deze rituelen staan beschreven in de Bijbel en elk ritueel verwijst naar een aspect van de **uittocht** uit Egypte. Ten tijde van het Tweede Tempel Jodendom ging het jaarlijkse Pesachfeest gepaard met een grote toeloop van mensen naar Jeruzalem. Daar werd in de tempel voor elke familie een lam geslacht.

Pesach betekent in het Hebreeuws **overslaan** en verwijst naar de laatste **plaag** beschreven in Exodus. De Pesachmaaltijd die hieraan verbonden is weergeeft de maaltijd die de Israëlieten volgens Exodus (12:12) de avond voor de uittocht aten. Tijdens deze nacht ging God langs bij de Egyptenaren en liet hun eerstgeborene sterven. The Israëlieten kregen de opdracht om tijdens een speciale maaltijd in de avond ervoor het bloed van een geofferd lam op de deurpost te smeren als teken. God sloeg de huizen van de Israëlieten die dit teken hadden over. Volgens Exodus zorgde deze plaag ervoor dat het volk uit Egypte kon trekken. In het Pesachfeest wordt stapsgewijs het verhaal van de uittocht herinnerd. Als voorbereiding op de Pesachmaaltijd werd een lam geslacht en vervolgens geroosterd. Tegenwoordig heeft deze gestalte gekregen in de **Pesach sedermaaltijd**, die door de afwezigheid van de tempel een andere vorm heeft gekregen.

Op Pesach volgde het **feest van het ongezuurde brood**. Deze werd al aan het begin van de eerste eeuw ook Pesach genoemd Het feest van de ongezuurde broden diende als een hereniging aan deze eerste dag van de uittocht. Het brood was ongezuurd, omdat het volgens Exodus in haast moest worden bereid en opgegeten.

Afbeelding 2.2
God slaat de Israëlieten
over.
Bron: Wannapik Studio

2.4.5 DIDACTISCHE SUGGESTIES

De volgende suggesties zijn alleen nuttig als de les via klassikaal onderwijs wordt behandeld.

Suggesties voor inleidende vragen

- Wat kun je vertellen over de wereld waar Jezus in leefde?
- Wat weten jullie over tempels?
  - Denk aan wat jullie geleerd hebben over de Grieken en Romeinen bij geschiedenis.
- Wie is er ooit in Jeruzalem geweest? Of heeft iemand ooit een documentaire gezien over de Klaagmuur? Wat weet je over de Klaagmuur?
  - Heb je de Klaagmuur gezien?
  - Wat vond je van ervan om die te bezoeken?
- Wie kan vertellen waar het verhaal in het Bijbelboek Exodus over gaat? Waarom zou dit verhaal belangrijk zijn voor de joden?
- Wie weet wat Pesach is? Heeft iemand het ooit Pesach gevierd? Hoe ervaarde je dit?
- Ken je de uitspraak: Vrijheid spreekt met Joods accent? Wat denk je dat hier mee bedoeld wordt?

Alternatieve opdrachten en instructie methoden

Opdracht. Laat de leerlingen in tweetallen of groepjes een van de volgende vragen beantwoorden:

- Wat betekende de tempel voor de joden in de tijd van Jezus?
- Hoe zag de tempel eruit?
- Waarom vierden joden Pesach?
- Waarom was de tempel een centrale plaats voor joden?

Geef een aantal suggesties voor websites waarop leerlingen eventueel extra informatie kunnen vinden die niet in het lesboek staat. Laat de leerlingen een poster maken waarop ze hun vraag beantwoorden.

Spel. Doe een quiz met de verschillende termen die in dit gedeelte naar voren komen. Verdeel de klas in groepjes. Laat de leerlingen steeds in de groepen het antwoord op een vraag opschrijven en ga daarna alle groepen langs wat ze hebben opgeschreven. Om de leerlingen de stof wat dieper te laten verwerken kunt u ook een aantal open vragen stellen, waar de leerlingen actief een antwoord op moeten zoeken.

Opdracht. Lees het verhaal van Jezus op het tempelplein. De leerlingen doen hun hun ogen dicht en krijgen de opdracht om in hun hoofd het verhaal voor te stellen. Terwijl u het verhaal voorleest stelt u tussendoor vragen aan de leerlingen over hun ervaringen tijdens het beluisteren van het verhaal. Deze vragen zijn erop gericht om de leerling de wereld van het verhaal te doen ervaren. Voorbeelden van vragen:

- *Als Jezus de tempel binnengaat:*
  - Wat hoor je allemaal om je heen? Hoor je de dieren?
  - Wat ruik je?
  - Wat zie je?
  - Hoe ziet de tempel eruit?
  - Welke kleren heb je aan?
  - Wat doen de mensen om je heen?
  - Is het rustig of druk?
- *Tijdens het verjagen van de verkopers en geldwisselaars:*
  - Wat gebeurt er op het plein?
  - Wat doet de commotie met je?
  - Vind je iets vreemd?
- *Tijdens de ondervraging van de leiders:*
  - Voel je een spanning of een rust?
  - Welke emotie beschrijft jouw gevoel op dit moment?

2.5 DE WERELD VAN HET VERHAAL

2.5.1 DOEL Doel van dit lesgedeelte is om de leerlingen de inhoud van de Bijbeltekst te laten bestuderen. De leerlingen lezen steeds een stuk van het verhaal waarna steeds een combinatie van uitleg en opdrachten volgt. De leerlingen krijgen hierdoor langzaam een aantal vaardigheden voor het bestuderen van de Bijbel aangeleerd. Het doel hiervan is dat de leerlingen leren dat tijdens het lezen van de Bijbel goed moet worden opgelet of iets echt in de tekst staat of dat het een interpretatie van de lezer zelf is. De leerlingen krijgen hierdoor een aantal vaardigheden voor het bestuderen van de Bijbel aangeleerd. De volgende leerdoelen zullen in dit lesgedeelte aan bod komen:

1. De leerling is in staat een gewelddadige Bijbeltekst te bestuderen door stapsgewijs vragen over het verhaal te stellen.
3. De Leerling is in staat geweld binnen de context van een Bijbeltekst te plaatsen.
4. De leerling is bereid zijn eigen standpunt over geweld in relatie te brengen tot het verhaal van Jezus.
5. De leerling is bereid om Bijbelteksten verder te bestuderen dan het 1 keer doorlezen.

2.5.2 INHOUD De Bijbeltekst is opgedeeld in 4 stukken:

- Het eerste stuk gaat over Jezus die naar Jeruzalem reist en in de **tempel aankomt**. De informatie en opdrachten richten zich erop om de startsituatie van het verhaal beter te begrijpen.
- Het tweede stuk gaat over hoe Jezus een **zweep maakt** en de verkopers en geldwisselaars van het tempelplein verjaagd. De opdrachten direct erna richten zich op hoe het handelen van Jezus vaak omschreven wordt. Jezus als 'boos' omschrijven kan op basis van de tekst, maar dit staat er niet direct in. Andere beschrijvingen zijn ook passend in de tekst.
- Het derde stuk gaat over Jezus **interactie met de leiders** van de Joden. Hier draait het om de legitimatie van de handeling van Jezus.
- In het vierde stuk gaat over wat **Jezus** met zijn antwoord **bedoelde**. Het doel is om tot een interpretatie van de handelingen en woorden van Jezus te komen.

Aan het einde van dit hoofdstuk in deze lerarenhandleiding wordt een uitgebreide commentaar voorzien op de Bijbeltekst (Johannes 2:13-21).

2.5.3 OPDRACHTEN EN ANTWOORDEN

Opdracht 4

Jezus reisde aan het begin van het verhaal naar Jeruzalem. Waarom ging Jezus naar Jeruzalem volgens de tekst?

- A. Om een vriend te bezoeken
- B. Om te prediken in Jeruzalem
- C. Om Pesach te vieren
- D. Om runderen, schapen en duiven te kopen

Het doel van deze opdracht is dat de leerlingen de Bijbeltekst en de uitleg aandachtig lezen. Het juiste antwoord is C.

Opdracht 5

Hoe reageerde Jezus op wat hij in de tempel zag? Wat vind jij van deze reactie?

Het doel van deze opdracht is dat de leerlingen hun eerste reactie op wat Jezus deed gaan verwoorden. Waarschijnlijk zullen leerlingen het hebben over dat Jezus boos werd. Het is natuurlijk niet vreemd als de leerlingen door godsdienstige onderwijs dit verhaal als iets positiefs zullen zien.

Opdracht 6

Hoe zou je Jezus zijn reactie ook kunnen noemen?

Het doel is dat leerlingen alternatieven noemen voor de reactie van Jezus. Voorbeelden zijn onder andere gepassioneerd, gedreven, verbijsterd, ontgaan, geïrriteerd en bedroefd.

Opdracht 7

Jezus, noemt de tempel het huis van zijn Vader. Naar wie verwijst Jezus? Waarom zou hij dit doen?

Het doel van deze opdracht is dat de leerlingen nadenken wat Jezus bedoeld kan hebben. Dit is een opmaat naar het volgende gedeelte.

Opdracht 8

Denk na over wat de reactie van Jezus met jou doet. Schrijf een aantal woorden op die bij je opkomen. Wat zeggen deze woorden over hoe je naar het verhaal kijkt?

Het doel van deze opdracht is het aanwakkeren van zelfreflectie en zelfbewustzijn over de eigen vragen en twijfels bij de leerlingen.

Opdracht 9

Waarom zou Jezus willen dat het tempelplein geen markt is?

De leerlingen moeten de tekst die ze eerder hebben gelezen verwerken om te begrijpen dat het erom gaat dat Jezus de tempel primair als plaats van aanbidding wil hebben.

Mogelijke antwoorden:

- Jezus wil de heiligheid van de tempel benadrukken.
- Jezus wil aandacht vestigen op wie hij is.
- Jezus wil laten zien dat de oude tempel niet meer nodig zal zijn in de toekomst.

Opdracht 10

Wat vind jij van dit verhaal? Vind je dat Jezus gewelddadig was?

Het doel van deze opdracht is het verhaal vergelijken met het eigen leven en de eigen denkwijze van de leerlingen. Tegelijk is het moment van reflectie over wat de leerlingen nu geleerd hebben over de tekst.

2.5.4 COMMENTAAR VAN JOHANNES 2:13-21

Het verhaal van Jezus die de tempel reinigt staat aan het begin van het Evangelie van Johannes. Het evangelie verschilt van de andere drie in stijl en inhoud. Het bevat een aantal verhalen en uitspraken van Jezus die de andere drie niet bevatten. Het begint op een opvallende wijze met een uiteenzetting van wie Jezus is. Na deze uiteenzetting volgt het verhaal van de bruiloft in Kana, waar Jezus water in wijn veranderde. Dit verhaal is in het Evangelie van Johannes het eerste wonder dat Jezus verrichte. In dit verhaal maakt Jezus duidelijk dat zijn tijd nog niet was gekomen. Direct hierop volgt het verhaal van de tempelreiniging. Dit is opvallend, omdat Jezus na eerst te zeggen dat zijn tijd nog niet gekomen is volgens de schrijver van Johannes direct naar de tempel ging en de aandacht op zichzelf vestigde. Op het verhaal van de tempelreiniging volgen de verhalen van het gesprek met Nicodemus, de getuigenis van Johannes en de ontmoeting met de Samaritaanse vrouw.

Commentaar

Jezus trekt volgens de beschrijving van Johannes vanuit de Galilea naar Jeruzalem om daar het **Pesachfeest te vieren**. Het vieren van Pesach zorgde daardoor voor een drukte in de stad. Schattingen wijzen erop dat de stad mogelijk vervijfvoudigde in het aantal personen dat er verbleef tijdens de periode rond Pesach. Dit zorgde ervoor dat de leiders rond het Pesachfeest en het daaropvolgende feest van ongezuurde broden altijd alert waren op mogelijke onrusten.

Vanwege de drukte in de stad zal het Voorhof van de Heidenen ook erg druk zijn geweest. Als Jezus op dit voorhof aankomt treft hij naast de vele mensen ook een waarschijnlijk zeer **goed draaiende** markt aan. Deze markt was vanwege het Pesachfeest extra belangrijk voor de reizigers die van buiten de stad kwamen. Op de markt konden zij een offerdier kopen voor de offers. Dit was noodzakelijk voor de reizigers om te kunnen deelnemen aan het Pesachfeest. Daarnaast maakte de geldwisselaars het mogelijk dat de reizigers hun geld, waarop het gezicht van de keizer of andere leiders was afgebeeld, om te wisselen in geld geschikt voor de tempelbelasting.

De verkoop vond plaats op het **Voorhof van de Heidenen**. Dit was het plein waar de heidenen welkom waren. Toegang tot de binnenpleinen van de tempel was verboden voor de heidenen. De aanwezigheid van de handelaren en geldwisselaars op het Voorhof van de Heidenen zouden ervoor kunnen hebben gezorgd dat het plein geen plaats van aanbidding voor de heidenen kon worden.

Toen Jezus de markt op het plein zag **maakte hij een zweep** en joeg de verkopers de tempel uit. Wat belangrijk is om te observeren is dat niet beschreven staat Jezus daadwerkelijk de zweep gebruikte om mensen fysiek pijn te doen. Dit laat zien dat het gewelddadige beeld dat deze tekst oproept niet komt door een **letterlijke** beschrijving van fysiek pijn, maar juist door de **situatie** die wordt gesuggereerd door te beschrijven dat Jezus een zweep maakte.

Daarnaast verwijderde Jezus op een dringende en imponerende wijze de verkopers en geldwisselaars wegstuurde. Wat deze inzichten aanstippen is dat het gewelddadig karakter naar voren komt in alle handelingen van Jezus en niet alleen het slaan met een zweep. Jezus handelen had effect, omdat de verkopers, geldwisselaar en zelfs het vee het plein verlieten. De vraag is wat de diepere betekenis van deze beschreven handelingen is.

Als zijn **reden voor zijn actie** lijkt Jezus aan te duiden dat hij de tempel een belangrijke plek vindt. Hij ziet het namelijk als het huis van zijn Vader. Jezus noemt de tempel duidelijk 'zijn' Vadershuis. Hij maakt met het gebruik van 'zijn' in combinatie met Vader een dat moment een messiaanse uitspraak. Het huis van Jezus' vader moet worden ontdaan van de handelaren en geldwisselaars. De uitspraak die Jezus hier doet lijkt geïnspireerd te zijn door Zacharias 14:21b: "Als die tijd aanbreekt, zullen er nooit meer handelaars zitten in de tempel van de HEER van de hemelse machten." Deze tekst verwijst naar een toekomstige situatie van volledige reinheid in Jeruzalem en Judea, waarin geen marktlieden meer nodig zijn in de tempel. De discipelen hebben dit mogelijk door wanneer ze aan Psalm 69:10 moeten denken. Het is niet duidelijk wanneer ze dit door hebben, maar dit is waarschijnlijk pas nadat Jezus is gekruisigd.

Nadat Jezus de verkopers en geldwisselaars uit de tempel heeft gestuurd, werd hij aangesproken door de leiders van de Joden. Deze gaven aan dat ze van Jezus een **teken** willen. Hiermee sluiten de ondervragers aan bij de legitieme praktijk van de joden om profeten te onderzoeken. Jezus maakte verbazingwekkende actie en deed een messiaanse claim. De leiders zijn vragen terecht vanuit de Joodse traditie om een teken. Er is dus sprake van een spanning tussen Jezus en zijn ondervragers. Zij handelen vanuit de autoriteit van de tempel en hebben dus het recht om Jezus' autoriteit te betwisten. We hebben te maken met een autoriteitsvraag. Heeft Jezus het recht om te doen en te zeggen wat hij deed of hebben de leiders het recht om Jezus voor zijn daad te straffen. Jezus moest dus gaan aantonen dat zijn actie gerechtvaardigd is.

De reactie van Jezus is **geen direct antwoord** op de vraag. Hij geeft de leiders een vergelijking. In het antwoord dat hij gaf vergeleek Jezus zichzelf met de tempel. Door over de tempel te beginnen wordt Jezus direct verbonden aan de bediening van de tempel. Jezus spreekt over het afbreken van de tempel. De leiders begrijpen de vergelijking niet. Ze stellen daarom een logische vraag met een sceptische ondertoon. Drie dagen is absurd vergeleken met de lengte dat het heeft gekost om de tempel te bouwen zoals het toen was. Jezus volgde zijn handeling in de tempel op met een voor de leiders absurde en schandelijk uitspraak. De schandelijkheid kwam voort uit de onmogelijkheid van wat hij voorstelde.

De leiders begrepen op dit moment niet wat Jezus met zijn woorden bedoelde. Dit heeft als gevolg dat Jezus dus geen bevredigende reactie op de vraag kan hebben gegeven. Toch zal de **schandelijkheid** van de claim juist de verbazing over zijn eerdere actie waarschijnlijk overtreffen. Dit is dan ook de reden dat vier van de versies van dit verhaal geen verdere uitweiding over de schandelijkheid van het handelen van Jezus bevat. In de evangeliën van Markus en Mattheüs wordt het belang van deze uitspraak duidelijk als tijdens de voorgeleiding voor de hogepriesters en het Sanhedrin er verwezen wordt naar deze claim, maar niet naar het verstoren van de markt in de tempel zelf.

Naast het feit dat de Joden niet begrepen wat Jezus bedoelde met zijn woorden, begrepen de **discipelen** dit ook niet meteen. De tekst maakt duidelijk dat ze pas na de opstanding begrepen wat Jezus hiermee precies bedoelde. Dit maakt duidelijk dat de woorden die Jezus gebruikte niet vanzelfsprekend zijn om te worden begrepen. Het doel van de beschreven handelingen van Jezus is hierdoor niet gelijk duidelijk

Interpretatie

Er zijn meerdere interpretaties van deze Bijbeltekst mogelijk. Voor deze les zijn er twee relevante interpretaties op deze Bijbeltekst:

1. Jezus **wijst** met zijn actie de hele **tempelbediening af**. Deze interpretatie berust op het belang dat de markt had voor het functioneren van de tempel. Door de markt van het tempelplein te verjagen werd effectief ook tijdelijk de werking van de tempel stilgelegd. Zijn handelen en reactie op de leiders dienen ervoor om te voorspiegelen dat de tempelbediening met alle offers zullen worden vervangen door een nieuw systeem. Dit nieuwe systeem zou door zijn dood to stand gaan komen.
2. De tweede interpretatie is **eschatologisch**. Dit betekent dat het gaat over een betekenis voor het einde der tijden. In dit geval gaat het over de toekomst van de tempel. Deze toekomst houdt verband met een belangrijke eigenschap van de tempel, namelijk de Goddelijke aanwezigheid. In lijn met Zacharia 14:21 legt Jezus met de handeling de nadruk op de heiligheid van de tempel. Deze komt voort uit de Goddelijke aanwezigheid. Johannes gebruikt de vergelijking van Jezus' lichaam met de tempel om te spreken over het einde van de oude tempel. Deze oude tempel en bediening zal door de joodse leiders worden afgebroken, wat duidt op het sterven van Jezus. Jezus zelf is de nieuwe tempel waar de Goddelijke aanwezigheid naar toe verplaatst. Johannes lijkt hiermee te wijzen op een nieuwe wijze dat God met het volk omgaat en aanwezig is in de wereld.

Wat moeten we met de tekst:

De geschiedenis van de interpretatie van de tempelreiniging in het Evangelie van Johannes maakt duidelijk dat een gewelddadige lezing van deze tekst pas ten tijde van Augustinus ontstond. In de eerste eeuwen werd de tekst eigenlijk nooit als een argument voor het gebruik van geweld gebruikt. De tekst werd tijdens de kruistochten gebruikt als rechtvaardiging voor het gebruikte geweld. Toch is deze interpretatie niet de standaardinterpretatie gebleven. De huidige consensus op basis van taalkundig onderzoek is dat Jezus de zweep volgens Johannes niet tegen mens of dier heeft gebruikt. Hij heeft dus geen direct fysiek geweld gebruikt.

2.5.5 SUGGESTIES

Suggesties voor vragen om te stellen

- Jezus gaat naar de tempel. Wat ziet hij daar?
- In de tekst staat dat Jezus een zweep maakte. Wat deed Jezus met de zweep?
- Wat vragen de leiders van de Joden aan Jezus?
- Wat doen de discipelen van Jezus in dit verhaal?
- Wat bedoelt Jezus met de tempel afbreken?
- Hoe reageren de discipelen van Jezus op wat hij zei?

Alternatieve opdrachten en instructiemethoden

Opdracht. De leerlingen worden opgedeeld in groepjes. Elke leerling krijgt een nummer naar het aantal leerlingen dat in de groepjes zit. De tafels in het lokaal staan in groepjes. Deze opdracht kent 3 rondes:

- Ronde 1: Elke groep gaat aan een groepje tafels zitten. Elke groep krijgt een vel papier met een aantal plaatjes die het verhaal weergeeft. De leerlingen krijgen de opdracht om deze te bestuderen op wat hen allemaal opvalt aan het verhaal. Elke leerling heeft een blad papier waarop deze leerling aantekeningen kan maken van wat er besproken wordt.
- Ronde 2: De leerlingen gaan in de groepjes van hun nummer zitten. Ze krijgen de opdracht om te bespreken wat ze denken dat het verhaal betekent en gebruiken daarbij wat ze in ronde 1 hebben besproken.
- Ronde 3: De leerlingen gaan weer in de oorspronkelijke groepjes zitten. Ze bespreken wat ze hebben besproken en geleerd in ronde 2. Vervolgens moeten ze nadenken over de vraag wat het verhaal voor deze tijd nog betekent.

Probeer als docent tussendoor een aantal aanwijzingen te geven aan zowel individuele groepje als aan de hele klas. In de nabespreking kan het handig zijn om delen van het lesboek te bespreken.

Rollenspel. Laat de leerlingen het verhaal van Jezus in de klas naspelen. Laat ze zelf het verhaal in een script veranderen en de ruimte de vorm van het tempelplein met een markt geven. Voeg een verteller toe die op 3 momenten tijdens het script uitlegt wat er precies gebeurt in een scène. De momenten zijn: (i) als Jezus de zweep gebruikt, verzen 13-16; (ii) nadat Jezus ondervraagd is, verzen 17-20; (iii) als de discipelen begrijpen wat Jezus bedoelde, vers 21.

Stel tijdens het maken van het script de volgende vragen aan de leerlingen:

- Wat maakt dat Jezus zo reageert?
- Wat zouden de andere mensen op het plein doen?
- Wat doen de leerlingen van Jezus?
- Wat wordt er bedoeld met de Joden?
  - Leg uit dat dit verwijst naar de leiders van de Joden zijn in het Evangelie van Johannes.

Opdracht. De leerlingen lezen het verhaal in minimaal drie verschillende vertalingen, bijvoorbeeld de 'Statenvertaling', de 'Nieuwe Bijbelvertaling' en de 'Bijbel in Gewone Taal'. De leerlingen krijgen de opdracht de verschillen te beschrijven. Vervolgens moeten ze nadenken over wat de verschillen over het verhaal duidelijk maken en welke vragen deze verschillen ze geeft over het verhaal.

Opdracht. De leerlingen lezen dit verhaal in de verschillende vertellingen in de Bijbel: Mattheüs 21:12–13, Marcus 11:15–19 en Lucas 19:45–48. De leerlingen krijgen de opdracht de verschillen te beschrijven. Vervolgens moeten ze nadenken over wat de verschillen over het verhaal duidelijk maken en welke vragen deze verschillen oproepen over het verhaal.

2.6 JEZUS ALS VOORBEELD

Deze handleiding maakt een onderscheid tussen 'basisleerstof' en 'verdieping'. Dit hoofdstuk kan door de leerkracht gebruikt worden als verdieping en maakt geen onderdeel uit van het standaardpakket voor de leerlingen. In de 3.7 kunt u de leerlingenbladen terugvinden.

2.6.1 DOEL Het doel van dit lesgedeelte is om de leerlingen vertrouwd maken met het vraagstuk geweld en de Bijbel. Het doel van deze les is om te laten zien dat geweld en het verhaal van Jezus niet eenvoudig los van elkaar te zien zijn. Niet alleen zijn sommige uitspraken van Jezus radicaal, ook het doel van zijn leven wordt meestal aan het gewelddadige beeld van het kruis gekoppeld. De volgende leerdoelen komen specifiek aan bod in dit lesgedeelte:

3. De leerling is in staat geweld binnen de context van een Bijbeltekst te plaatsen.
4. De leerling is bereid zijn eigen standpunt over geweld in relatie te brengen tot het verhaal van Jezus.

2.6.2 INHOUD De leerlingen krijgen eerst uitleg over Jezusbeelden en moeten hierop reflecteren. Vervolgens zal het concept Jezusbeeld verder worden bestudeerd in de tegenstelling vreedstichter tegenover zaaier van verdeeldheid. Om deze beter te begrijpen wordt er ingegaan op wat vrede en geweld precies als begrippen betekenen. De leerlingen moeten nadenken over wat voor beeld van Jezus ze zelf hebben. Vervolgens wordt er gekeken naar drie Bijbelteksten waarin uitspraken van Jezus staan. Deze worden in het licht van de tegenstelling met elkaar vergeleken.

2.6.3 OPDRACHTEN EN ANTWOORDEN

Opdracht 1

Wat betekent Jezus voor jou?

Het doel van deze vraag is dat de leerlingen gaan reflecteren op hun eigen beeld van Jezus.

Opdracht 2

Lees de volgende twee berichten en beantwoord de volgende vragen:

De twee berichten zijn te vinden in de leerlingenbladen.

- Geef aan hoe de berichten verschillen in het beeld van Jezus die ze bevatten.
- Wat vind jij van deze beelden van Jezus?
- Wat zou Jezus volgens jou doen?

Het doel van deze vraag is dat de leerlingen door de twee berichtjes te bestuderen zien dat er twee verschillende Jezusbeelden naar voren komen. Daarnaast is het doel dat ze ontdekken hoe deze Jezusbeelden een compleet andere interpretatie van wie Jezus is, opleveren.

Opdracht 3

Wat was Jezus volgens jou: een vredestichter of iemand die verdeeldheid zaait?

Het doel van deze opdracht is om de leerlingen hun eigen beeld van Jezus kritisch te laten bestuderen, voordat ze in het volgende gedeelte in de Bijbel gaan lezen.

Opdracht 4

Vergelijk de drie Bijbelteksten en beantwoord de volgende vragen:

- Wat zeggen de teksten over Jezus?
- Wat betekenen de teksten?
- Wat vind je van de uitspraken van Jezus?
- Wat doet dit met jou?

Het doel van deze opdracht is dat de leerlingen de Bijbelteksten bestuderen om meer te leren over hoe Jezus wordt weergegeven.

Jezusbeelden en Godsbeeld

Het concept '**Godsbeeld**' wordt gebruikt om te beschrijven hoe mensen God inbeelden. Het zijn de ideeën die een persoon heeft over God. Een Godsbeeld bepaalt hoe een persoon over God spreekt. Een Godsbeeld beïnvloedt ook hoe een persoon een Bijbeltekst benadert en interpreteert. Door een negatief beeld van het concept God te hebben kan een persoon bijvoorbeeld ook negatieve aspecten van een Bijbeltekst gaan uitlichten. Godsbeelden hebben dus een sturende werking op Bijbellezers en interpretatie daarvan.

Het concept '**Jezusbeeld**' dat in deze les wordt gebruikt is een afgeleide hiervan. Een onderzoek naar hoe normale, niet geschoolde, gelovigen naar Jezus kijken, heeft aangetoond dat mensen verschillende visies op Jezus hebben. Na het interviewen van normale gelovigen over de vraag of zij Jezus als God zien, vonden de onderzoekers dat mensen Jezus als enige God in zijn werk zagen (functionele visie), als God in alle aspecten (ontologische visie). Daarnaast waren er ook mensen die volledig twijfelde aan de goddelijkheid van Jezus (sceptische visie) zagen. Een meerderheid van de normale gelovigen had een functionele visie, in tegenstelling tot de meer traditionele ontologische opvattingen in de christelijke traditie. Dit laat zien dat het label 'christelijk' niet bepaalt wat voor soort beeld van Jezus een persoon heeft.

De Jezusbeelden bleken ook in verband te staan met hoe er wordt gekeken naar wat het **kruis** betekent en wat het doel van het leven van Jezus was. Jezusbeelden zijn daarom van belang om te benoemen in de les. Door leerlingen te laten zien dat Jezusbeelden net als Godsbeelden beïnvloeden hoe een Bijbeltekst benaderd wordt, scheppen we ruimte om de Jezusbeelden zelf **kritisch te bekijken**. De Gods- en Jezusbeelden worden gevormd door de cultuur en samenleving waar een persoon in leeft, door het bestuderen van de Bijbel en tradities en door de persoonlijke ervaringen

Geweld Gedefinieerd

Geweld is een lastig concept om goed te definiëren en kan daardoor vaak het beste **subjectief** worden opgevat. In deze subjectieve benadering is een tekst gewelddadig, omdat het gewelddadig overkomt op de lezer. Deze subjectieve benadering heeft wel een aantal problemen. Ten eerste, kan het leiden tot oneindige discussies over wat wel en niet gewelddadig is. Daarnaast kan het zorgen dat gewelddadige situaties genormaliseerd worden in groepen. Ten slotte kan het zorgen voor een niet kritische benadering van mogelijk gewelddadige beelden en teksten.

Ondanks dat het lastig is om geweld te definiëren zijn er verschillende benaderingen opgesteld die dit wel proberen te doen. De **Wereldgezondheidsorganisatie** definieert geweld als: “Het opzettelijke gebruik van fysieke kracht of macht, in de vorm van bedreiging of in het echt, tegen zichzelf, een andere persoon of tegen een groep of gemeenschap, wat resulteert in of een grote kans heeft te resulteren in letsel, overlijden, psychische schade, onderontwikkeling of verwaarlozing”.¹ Deze definitie maakt duidelijk dat er ook sprake van geweld is wanneer de mogelijkheid van fysieke aantasting afwezig is. Deze brede definitie van geweld laat zien dat teksten dus gewelddadig kunnen zijn zonder dat er daadwerkelijk fysiek geweld zichtbaar is.

Een nuttige toevoeging hieraan uit de bevrijdingstheologie, is de spiraal van geweld. Het idee van de **spiraal van geweld** is dat de mens geweld gebruikt door de neiging tot wraak en vergelding. Simpel samengevat door actie en tegenreactie van geweld ontstaat in de wereld steeds meer geweld. Een interessant onderdeel van de spiraal van geweld zijn de verschillende soorten geweld die erin worden onderscheden. In zijn boek *Is Religion Killing Us* voegde Jack Nelson-Pallmeyer naast de eerste drie types die uit de bevrijdingstheologie komen, nog twee extra categorieën toe. In de onderstaande tabel zijn de vier categorieën weergegeven. De spiraal van geweld is een nuttig concept, omdat het laat zien dat veel onderwerpen die niet direct geweld lijken te zijn toch met geweld te maken hebben. Jezus spreekt daardoor dus veel vaker over het terugdringen van geweld dan op eerste zicht kan lijken.

Table 2.1
Spiraal van geweld

Geweld 1	Geweld 2	Geweld 3	Geweld 4	Geweld 5
Honger Armoede Onderdrukking	Rebellie Gewapend verzet Terugvechten	Repressie Staatsterreur Doodseskaders Militaire onderdrukking	Disfunctioneel- deflectief afbraak van de gemeenschap, Criminaliteit	Spirituele en goddelijke bedreigingen, in afwachting van Gods geweld, menselijk geweld in Gods naam

¹ Rutherford et al. (2007). Violence: a glossary. *Journal of Epidemiology and Community Health* 61 (8), pagina 676. Eigen vertaling.

Interpretatie van de drie Bijbelteksten

Mattheüs 10:34-39

Deze tekst lijkt op eerste oogpunt te spreken over verdeeldheid. Toch gaat deze tekst over de **zending** waar Jezus over spreekt in Mattheüs 10:16. Jezus geeft in het vervolg aan dat in het gehoor geven aan de zending zijn discipelen met tegenstand en vervolging te maken krijgen. De tekst over het zwaard hoort in deze context gelezen te worden. Jezus verwacht van zijn leerlingen dat ze een keuze maken. Jezus geeft aan dat er een scheiding komt niet doordat hij die maakt, maar doordat er een keuze voor of tegen hem volgen moet worden gemaakt. In deze tekst spreekt Jezus over de prijs die het volgen van hem voor zijn discipelen heeft

Mattheüs 5:38-40

Deze tekst is een gemakkelijke tekst om te gebruiken in de huidige tijd. We hebben het gevoel dat Jezus in deze tekst iets leert over **verging** en **wraak**. Toch is de interpretatie van de tekst wat gecompliceerder. De tekst verwijst naar de bekende **wet van de verging** die in het gehele nabij oosten terug te vinden was. Deze wet zegt simpel gezegd dat wraak uit zichzelf niet mag. De verging voor een misdaad moet in verhouding staan tot die misdaad. Dit betekende dat er geen ongeremde wraak was. Een ander belangrijke observatie is dat het hier om een **juridisch principe** ging. Het halen van verging kon niet op eigen houtje, maar gebeurde in een gemeenschap van recht en orde. Wat Jezus met zijn uitspraak doet is dit systeem van gerechtigheid in een ander licht plaatsen. In plaats van gebruik te maken van een recht moet een volgeling van Jezus juist zijn recht op zij schuiven. Dit vult hij aan door te verwijzen naar het toekeren van de andere wang. Op de wang geslagen worden is in de context van het nabije oosten een grove vernedering. In plaats van je recht te halen en een vernedering te herstellen, verneder je juist jezelf. Het gaat erom dat er geleefd wordt in een **onbaatzuchtige liefde voor een ander**.

Mattheüs 7:7-12

Dit Bijbelgedeelte bestaat uit twee delen en dient als afsluiting van een groter deel van de Bergrede (7:1-12). Dit grotere gedeelte richt zich op de vraag hoe iemand moet leven. In het eerste deel (7-11) spreekt Jezus over gebed en dat God voorziet. Dit deel gaat over hoe de goedheid van God zich niet afwendt van de mensheid. De woorden 'zoeken', 'kloppen' en 'vragen' brengen de centrale boodschap van de passage over. Als een mens zich wendt tot God, zal God deze persoon niet teleurstellen.

In het tweede gedeelte (12) spreekt Jezus over hoe mensen met elkaar om moeten gaan. Het eerste gedeelte is toegevoegd om de relatie te laten zien tussen de voorgaande lessen in de Bergrede en de zogenaamde **Gulden Regel** in dit tweede gedeelte. Deze relatie kan worden gezien als een conclusie op alle dingen die een mens moet doen in het leven. De Gulden Regel was voor deze tekst vaak opgesteld als "Wat jij verafschuwt, doe dat ook je naaste niet aan." In plaats van een negatieve formulering die de nadruk legt op het niet doen van iets met anderen, gebruikt Jezus de **positieve formulering** waarmee juist wordt benadrukt dat een persoon iets voor anderen moet doen. Jezus laat zien dat net zoals God zijn goedheid aan de mens geeft, moeten zijn volgelingen moeten leren dat ze in goedheid met anderen moeten leven

Afbeelding 3.3
Schilderij De Prediking
op de berg van Robert
Arsène, 1870
Bron: Dit bestand is
gelicenseerd onder
de Creative Commons
[Naamsvermelding-
GelijkDelen 4.0
Internationaal](#) licentie.
Geen wijzigingen in het
werk zijn aangebracht.
[https://commons.
wikimedia.org/wiki/
File:Église_Saint-
Martin_de_Castelnau-
d%27Estrétefonds_-_
Le_Sermon_sur_la_
montagne_par_Robert_
Arsène_IM31000073.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Église_Saint-Martin_de_Castelnau-d%27Estrétefonds_-_Le_Sermon_sur_la_montagne_par_Robert_Arsène_IM31000073.jpg)

2.6.5 SUGGESTIES

Suggesties voor vragen om te stellen

- Wie was Jezus precies volgens jullie?
- Heb je ooit gehoord van de uitspraak “What would Jesus do”? Waarom wordt dit gebruikt?
- Twee politieke partijen verschillen van mening over het wel of niet deelnemen aan een oorlog. Bij welke van de twee zou Jezus zich aansluiten?
- Ken jij uitspraken van Jezus die je lastig vindt?
- Stelling: Jezus was een persoon die verdeeldheid zaaide. Ben je het met deze stelling eens?
- Hoe zou je het begrip geweld uitleggen?
- Wat betekent het woord vrede

Alternatieve opdrachten en instructie methoden

Opdracht. De leerlingen definiëren in groep de begrippen geweld en vrede. Hier volgt een voorbeeld hoe je dit vorm zou kunnen geven:

- Er zijn 5 rondes waarin het werken in groepen en klassikaal met elkaar worden afgewisseld.
  1. Laat de leerlingen eerst in groepjes brainstormen over beide begrippen.
  2. Bespreek klassikaal wat er is besproken.
  3. De leerlingen moeten voorbeelden van geweld en situaties van vrede vergelijken met wat erin de vorige twee rondes is gezegd.
    - Probeer als docent een aantal concrete voorbeelden van geweld en vrede die in een grijs gebied zitten, te vinden.
  4. De groepen wisselen van samenstelling. In deze nieuwe groepen moeten de leerlingen proberen een definitie op te stellen van geweld en vrede.
  5. Klassikaal wordt er een gezamenlijke definitie opgesteld van de begrippen. Vergelijk klassikaal deze met de definitie van geweld die van de Wereldgezondheidsorganisatie die in de docentenhandleiding later in dit hoofdstuk wordt gegeven of met een definitie van internet

Opdracht. Selecteer een aantal fragmenten van films en series over Jezus. De leerlingen moeten bespreken hoe Jezus wordt weergegeven in de films. De fragmenten moeten Jezus niet alleen laten zien als een persoon die alleen onderwijst, maar ook rondtrekt en mensen ontmoet.

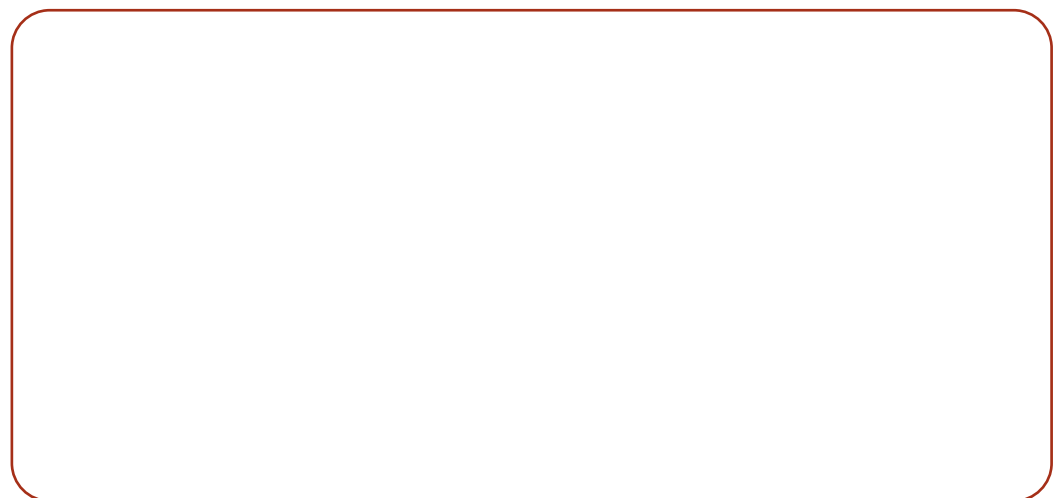
2.7 LEERLINGENBLADEN: JEZUS ALS VOORBEELD?

Jezus is voor Christenen een belangrijke persoon die hun heeft geleerd hoe ze moeten leven. Jezus is voor hen echt onderdeel van hun eigen leven. Een principe dat binnen de protestantse kerken heel bekend is **Solus Christus**, wat 'Christus alleen' betekent. Dit principe markeert de rol die Jezus in de kerk speelt. Doordat Jezus zo belangrijk is, zijn er uitspraken ontstaan die Jezus en onze eigen levens met elkaar verbinden. Een modern voorbeeld hiervan is de vraag '**What would Jesus do?**' (Wat zou Jezus doen) die vaak gebruikt wordt, zoals in het Christelijke nummer 'Revolutionary' van Josh Wilson, waarin hij als antwoord geeft dat 'Jezus eerste lief zou hebben'.

Het antwoord op de vraag 'What would Jesus do?' zal per persoon verschillen. Dit komt doordat er verschillend wordt gedacht over wie Jezus precies is. Sommige zien Jezus voornamelijk als een voorbeeld voor hoe goed te leven, terwijl andere hem juist ook meer de Goddelijkheid van Jezus benadrukken. Deze verschillende visies op Jezus worden **Jezusbeelden** genoemd. Elk beeld is een andere weergave van Jezus. Deze beelden geven richting aan hoe mensen met de verhalen van Jezus omgaan. Vooral in het eigen leven bepaalt een Jezusbeeld hoe mensen uiteindelijk de verhalen in hun eigen leven toepassen. Deze verschillende beelden zorgen ervoor dat er veel gediscussieerd wordt over wat Jezus ons leerde en hoe wij daar vandaag de dag mee om moeten gaan.

Opdracht 1

Wat betekent Jezus voor jou?

Opdracht 2

Lees de volgende twee berichten en beantwoord de volgende vragen:

- Geef aan hoe de berichten verschillen in het beeld van Jezus die ze bevatten.
- Wat vind jij van deze beelden van Jezus?
- Wat zou Jezus volgens jou doen?

Als Jezus nu leeft zou hij zich aansluiten bij ons. Wij hebben het recht aan onze kant. Net als Jezus verzetten wij ons tegen de machthebbers van de wereld. Jezus staat achter ons, want hij heeft gezegd dat hij gekomen is om het zwaard te brengen. Vandaag de dag zou Jezus geweren brengen om mensen te helpen. Jezus was een strijder voor gerechtigheid, zoals wij dat nu zijn. Hij is er zelfs voor gekruisigd. Dat toont nog eens de radicaliteit van Jezus aan.

- Een strijder uit de Lord's Resistance Army

Als Jezus nu zou leven, dan zou hij naast ons komen zitten. De wereld is vol onrecht, veroorzaakt door hebzucht en egoïsme. Net zoals wij tegen het kapitalisme strijden, streed Jezus tegen de hebzuchtige machine in de tempel. Dat doen we net als Jezus zonder te vechten, maar door de wang toe te keren en hier te zitten. Jezus streed net als ons voor een betere wereld door vredig te protesteren. Bij zijn arrestatie ging hij rustig mee en zelfs aan het kruis dacht hij eerst aan de anderen.

- Een demonstrant van Occupy Wallstreet

Jezus vreedstichter of zaaier van verdeeldheid

De schrijvers van de berichten hebben beide een ander beeld van Jezus dat past bij hun eigen verwachting. De beelden die zij hebben verschillen in hun mening over de vraag of Jezus zelf geweld zou gebruiken of geweld goed zou keuren. Over de vraag hoe Jezus met geweld omging zijn er verschillende meningen. Was Jezus een persoon die liefde en vrede verspreidde? Of was hij een persoon die kwam om verdeeldheid te zaaien en daarin zelf geweld goedkeurde. Deze verschillende meningen worden veroorzaakt door verschillende Jezusbeelden.

Geweld zijn alle handelingen die een persoon verricht die een ander persoon of groep fysiek, geestelijk of emotioneel beschadigt. Het gaat niet alleen over het fysiek pijn doen van iemand, maar ook iemand geestelijk pijn doen door deze persoon te bedreigen of te pesten. **Vrede** betekent zowel de afwezigheid van strijd als een staat van rust en harmonie. Geweld en vrede zijn twee zaken die voor veel mensen niet samen lijken te gaan. Iemand kan niet gewelddadig zijn en rust en harmonie brengen. Toch zijn er veel oorlogen gevoerd met het idee dat er vrede wordt gebracht.

Opdracht 3

Wat was Jezus volgens jou: een vredestichter of iemand die verdeeldheid zaaide?

In het verhaal van de tempelreiniging lijkt Jezus een gewelddadige bezoeker van de tempel te zijn. Er zijn ook andere teksten in de Bijbel die een radicale kant van Jezus laten zien. Een voorbeeld van zo'n tekst is MATTHEÛS 10:34-39, waarin Jezus zegt dat hij gekomen is om het zwaard te brengen en verdeeldheid te zaaien. Dit is een lastig verhaal om te lezen, omdat Jezus hier zelf zegt dat hij niet gekomen is om vrede te brengen.

MATTHEÛS 10:34-39

Denk niet dat ik gekomen ben om op aarde vrede te brengen. Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Want ik kom een wig drijven tussen een man en zijn vader, tussen een dochter en haar moeder en tussen een schoondochter en haar schoonmoeder; de vijanden van de mensen zijn hun eigen huisgenoten! Wie meer van zijn vader of moeder houdt dan van mij, is mij niet waard, en wie meer houdt van zijn zoon of dochter dan van mij, is mij niet waard. Wie niet zijn kruis op zich neemt en mij volgt, is mij niet waard. Wie zijn leven probeert te behouden zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest omwille van mij, die zal het behouden.

Tegelijkertijd zijn er in de Bijbel ook andere teksten waarin Jezus oproept om juist niet gewelddadig te zijn. Een voorbeeld van zo'n tekst is de bekende Bergrede, waarin Jezus zegt de andere wang toe te keren als een persoon op een wang wordt geslagen. In dezelfde toespraak spreekt Jezus ook over een ander behandelen zoals je zelf behandelt wilt worden.

MATTHEÛS 5:38-40

Jullie hebben gehoord dat gezegd werd: “Een oog voor een oog en een tand voor een tand.” En ik zeg jullie je niet te verzetten tegen wie kwaad doet, maar wie je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe te keren.

MATTHEÛS 7:7-12

“Vraag en er zal je gegeven worden, zoek en je zult vinden, klop en er zal voor je worden opengedaan. Want ieder die vraagt ontvangt, en wie zoekt vindt, en voor wie klopt zal worden opengedaan. Is er iemand onder jullie die zijn kind, als het om een brood vraagt, een steen zou geven? Of een slang, als het om een vis vraagt? Als jullie dus, ook al zijn jullie slecht, je kinderen al goede gaven schenken, hoeveel te meer zal jullie Vader in de hemel dan het goede geven aan wie hem daarom vragen.

Behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen. Dat is het hart van de Wet en de Profeten.

Opdracht 4

Vergelijk de drie Bijbelteksten en beantwoorde de volgende vragen:

- Wat zeggen ze over Jezus?
- Wat betekenen de verhalen?
- Wat vind je van de uitspraken?
- Wat doet dit met jou?

In de drie Bijbelteksten lijken twee verschillende personen zichtbaar te zijn. Toch zijn alle drie de teksten door de schrijver van het Evangelie van Mattheüs in het verhaal van Jezus weergegeven. Voor de schrijver horen de uitspraken bij Jezus. Het lijkt dus dat de weergegeven Jezus zowel radicaal als vredelievend is.

2.8 WOORDENLIJST

In deze woordenlijst vindt u meer informatie en duiding bij bepaalde begrippen. Achter elke woord is tussen haakjes aangegeven bij welk hoofdstuk het hoort.

Ballingschap (4)

Ballingschap betekent dat een groot deel van een volk wordt verplicht om op een andere plaats, ver weg van de plaats waar ze waren opgegroeid, te gaan wonen.

Evangelie (4)

De geschriften van het Nieuwe Testament in de Bijbel vertellen ons meer over het leven van Jezus, over zijn woorden en daden. Het Nieuwe Testament vangt aan met de vier evangeliën: het evangelie volgens Mattheüs, Marcus, Lucas en Johannes. Deze evangeliën zijn geschreven vanuit het geloof en staan in dienst van het geloof in Jezus als de Messias. Zij brengen een getuigenis van het geloof in Jezus. De woorden en verhalen van Jezus worden in deze geschriften samengebundeld.

‘Evangelie’ is afgeleid van het Griekse woord ‘euangelion’, letterlijk betekent dit ‘goed nieuws’. Het verwijst naar de goede boodschap die Jezus Christus bracht.

Galilea (4)

Galilea was in de tijd van Jezus een joodse regio in het Palestina uit Jezus tijd. Dit gebied was iets kleiner dan België vandaag. Jezus verbleef het grootste deel van zijn leven in de regio Galilea.

Geweld (6)

Geweld verwijst naar alle handelingen die een persoon verricht en hiermee een ander persoon of groep fysiek, geestelijk of emotioneel beschadigt. Het gaat niet alleen over het fysiek pijn doen van iemand, maar ook over het bedreigen of pesten van iemand.

Heilig (4)

Heilig is een begrip dat de zuiverheid en de aparte status van God en alles wat bij het goddelijke hoort aanduidt. Heilig was een belangrijk begrip in het jodendom. Het belangrijkste gebouw van het tempelcomplex werd ‘Het Heilige’ genoemd.

Herodes de Grote (4)

Herodes de Grote was een vazalkoning die onder de Romeinen regeerde over het gebied Judea van 37 voor Christus tot 4 voor Christus 37 v.Chr. Ttot 4 v.Chr. Herodes de Grote was niet geliefd door het volk. Door in 19 voor Christus 19 v.Chr. een verbouwing van de tempel te beginnen hoopte hij het volk voor zich te winnen.

Jeruzalem (4)

In de tijd van Jezus was Jeruzalem de hoofdstad van Palestina in Jezus tijd. Jeruzalem had niet alleen een tempel, maar ook synagogen: hier kwamen de joden naartoe om te bidden. Ook vandaag is Jeruzalem nog steeds een belangrijke stad voor joden over heel de wereld.

Jeruzalem is ook een belangrijke stad voor christenen. In Jeruzalem werd Jezus veroordeeld, gekruisigd en begraven. Christenen geloven ook dat hij hier is verrezen. De apostelen begonnen de verhalen van Jezus te vertellen in Jeruzalem.

Jezusbeelden (6)

Een Jezusbeeld zijn alle ideeën, voorstellingen en verwachtingen die een persoon heeft over wie Jezus was en/of is. Een Jezusbeeld is het beeld dat iemand van Jezus heeft als deze persoon aan de naam denkt.

Kafarnaüm (5)

Kafarnaüm was in de oudheid een klein dorp in Galilea. Galilea was een joodse regio in het toenmalige Palestina (regio in het Midden-Oosten) in Jezus tijd. Volgens het Nieuwe Testament woonde Jezus in Kafarnaüm.

Kana (5)

Kana was in de oudheid een klein dorp in Galilea. Galilea was een joodse regio in het toenmalige Palestina (regio in het Midden-Oosten). In Kana was Jezus aanwezig op een bruiloft waar hij water in wijn veranderde.

Midden-Oosten (4)

Het leven van Jezus heeft zich afgespeeld in de regio van het Midden-Oosten. Daarom vindt het christendom zijn oorsprong in dit gebied. Met de term 'Midden-Oosten' bedoelt men de landen in Zuidwest-Azië en enkele delen van Noord-Afrika, zoals bijvoorbeeld Iran, Irak, Syrië, Egypte, enz.

Palestina (4)

Palestina was in de tijd van Jezus een regio in het Midden-Oosten. Nadat Herodes de Grote vazalkoning werd van dit gebied werd het uitgebreid. Daardoor leefde Jezus in Palestina, want Bethlehem, Nazareth en Galilea lagen allemaal in Palestina.

Pesach (4)

Pesach is een joodsfeest waarmee het einde van de slavernij in en de uittocht uit Egypte wordt herdacht. Het feest herdenkt de bevrijding van het Joodse volk uit de slavernij. Het wordt op de 14e dag van de eerste maand van de Joodse kalender gevierd en duurt zeven of acht dagen.

Solus Christus (6)

Solus Christus is een uitspraak die ontstond ten tijde van de reformatie. Letterlijk betekent het 'Christus alleen'. Deze uitspraak is onderdeel van 5 vergelijkbare uitspraken die de 5 solas worden genoemd.

Tempel van Jeruzalem (4)

Toen Jezus leefde vormde de tempel van Jeruzalem het hart van het jodendom: alle vrome joden kwamen hier bidden en offeren. Enkel joden mochten de tempel betreden. Ook Jezus kwam hier regelmatig. De tempel was vroeger het belangrijkste gebouw van Jeruzalem. Jeruzalem was de hoofdstad/het centrum van Palestina.

Tweede tempel (4)

De tweede tempel is de naam voor de Tempel van Jeruzalem die werd gebouwd aan het einde van de Ballingschap. Deze werd van 19 voor Christus tot ongeveer 64 na Christus continu verbouwd.

In 70 na Christus verwoestten de Romeinen deze tempel. Van de tempel bleef er slechts één muur over: de westelijke. Deze muur/plaats is nu gekend als de Klaagmuur. Jeruzalem is niet alleen een belangrijke stad voor joden en christenen, maar ook voor moslims. Volgens hun traditie is de profeet Mohammed in Jeruzalem ten hemel opgevaren.

Vrede (6)

Vrede betekent zowel de afwezigheid van strijd maar ook een staat van rust en harmonie.

Vredestichter (6)

Een vredestichter is een persoon die ervoor zorgt of wil zorgen dat een, conflict of oorlog ophoudt en er vrede komt.

Zaaier van verdeeldheid (5)

Een zaaier van verdeeldheid is een persoon die door zijn uitspraken en daden zorgt voor een verdeelde groep of samenleving, waardoor conflicten ontstaan die gewelddadig kunnen zijn.

2.9 TRANSCRIPT VIDEO

1 BINNEN WOONKAMER DAG

Sarah en David spelen een videospel op de computer. We zien ze spelen met controllers in hun handen.

David: Ha, deze keer zal ik je verslaan!

Sarah: Nooit! God staat altijd aan mijn kant, je kunt me niet verslaan!

2 IN-SCREEN VIDEOGAME

We zien de titel van het spel verschijnen.

iChrist's Adventures hoofdstuk 6 - De tempelreiniging

We zien een 2D 8bit videospel met een personage dat Jezus voorstelt in een tempel vol mensen: verkopers van vee, schapen en duiven, muntenwisselaars... (kleine teksten in beeld)

We horen de voice over spreken op de computer.

Computer: Kort voor Pesach, het Joodse paasfeest, reisde Jezus naar Jeruzalem. Daar trof hij op het tempelplein de handelaars in runderen, schapen en duiven aan, en de geldwisselaars die daar altijd zaten. Hij maakte een zweep van touw ...

We zien een 8-bit Christus met een zweep de tempel binnengaan.

Sarah: Ah, een van mijn favoriete hoofdstukken!

David: Pff, ik weet het niet, ik vind dit nogal gewelddadig voor Jezus.

Sarah: Nee, het is gewoon het schoonvegen van het tempelplein!

We zien een aftelling. 3...2...1... reinig!

3 BINNEN WOONKAMER DAG

We zien Sarah en David hevig de controllers bedienen, knoppen indrukken en een beetje aan de snoeren trekken.

Computer (uit): en hij joeg ze allemaal de tempel uit, met hun schapen en runderen. Hij smeed het geld van de wisselaars op de grond, gooide hun tafels omver en riep tegen de duivenverkopers: "Weg ermee! Jullie maken een markt van het huis van mijn Vader!"

4 IN-SCREEN VIDEOGAME

We zien iChrist 8bit versie met een tekst in beeld 'get out of here! Stop met het huis van mijn Vader in een markt te veranderen!'

Computer: Zijn leerlingen dachten aan wat er geschreven staat: 'De hartstocht voor uw huis zal mij verteren.' Maar de Joden vroegen: 'Met welk teken kunt u bewijzen dat u dit mag doen?'

Wij zien sommige volgelingen van Jezus met een tekst "De hartstocht voor uw huis zal mij verteren" en vervolgens verschijnen sommige Joden met de tekst "Met welk teken kunt u bewijzen dat u dit mag doen?"

Daarna zien we het titelscherm met 'Einde van Hoofdstuk 6'.

Dan zien we 2 scores optellen: David verliest van Sarah met 4360ptn tegen 11575ptn.

5 BINNEN WOONKAMER DAG

David: Pff, ik ben echt zo slecht in dit spel... en ik hou er niet van om zo agressief tegen anderen te zijn...

Sarah: Je bent niet slecht, gewoon een beginnening, maar je hebt wel veel potentieel! Je moet alleen een beetje meer oefenen.

David: Vind je dit hoofdstuk niet een beetje gewelddadig? Ik bedoel, ik dacht dat Jezus een vredelievend persoon was.

Sarah: Ik denk dat Jezus gewoon walgt van de mensen die niet in de tempel thuishoren... Dus daarom doet hij zo.

Plotseling is er een melding op de computer.

6 IN-SCREEN COMPUTER

We zien een melding:

Ahmed wil zich aansluiten bij uw groep 'iChrist's Adventures'.

Sarah: Wat is dit? Ahmed wil weer lid worden van onze online iChrist Adventures groep.

David: Uhm, Oh? Wat is het probleem? Ik bedoel, ik heb hem over dit spel verteld en hij is een klasgenoot.

Sarah: Ja, ik weet het, maar hij is een moslim, hij zou ons christelijke spel niet moeten spelen.

Dat heb ik hem al verteld. Misschien moet ik hem een lesje leren.

7 BINNEN WOONKAMER DAG

David: Wat? Waarom?

Sarah: Het is net als in het hoofdstuk dat we net speelden. De verkopers die niet in de tempel thuishoren zijn net als andere gelovigen. Zij moeten ons christelijke spel ook niet spelen!

De vader van Sarah komt de kamer binnen

Vader: Oh, waarom zeg je dat, Sarah?

Sarah: Oh papa! Jezus leerde ons dat we de plaats van God moeten vrijmaken van valse gelovigen. Ahmed is een moslim, dus hij hoort ook niet in de tempel, dus waarom zouden we hem accepteren in onze onlinegemeenschap?

Vader: Maar in het verhaal staat toch niet of de verkopers in de tempel een andere godsdienst aanhingen.

Sarah: uhm... ja... dat is waar, maar waarom zou Jezus dan boos zijn? Ik denk dat Jezus zijn afkeer wil uitdrukken van de mensen die er niet thuishoren. Daarom gooit hij ze uit de tempel.

Vader: Was hij echt boos? Misschien was hij gewoon overstuurd door wat hij zag. Ik weet zeker dat de verkopers er niet uitgegooid zouden zijn als ze daar waren om te bidden.

David: uhm... dat snap ik niet...

9. IN-SCREEN COMPUTER

We zien enkele details van de tempel in 2D die mensen laten bidden.

Vader: Kijk, de tempel was een belangrijke plek, waar Joden in die tijd heen gingen voor rituelen, zoals dierenoffers. Waarom denk je dat Jezus naar de tempel ging?

Sarah: Hij zegt dat het zijn Vaders huis is. Dus misschien wilde hij daar zijn om tot zijn Vader te bidden?

10 IN-SCREEN COMPUTER

We zien de menigte weer met de tekst: "Welk teken kunt u ons laten zien om te bewijzen dat u bevoegd bent om dit alles te doen?"

Vader. Hoe denkt de menigte over de actie van Jezus?

Sarah: Ze vragen zich af waarom hij dit doet.

David voegt toe: En ze twijfelen aan het recht van Jezus om te doen wat hij deed. Dus het kan zijn dat ze veroordeelden wat Jezus deed.

Sarah (verward): Ja, ik denk dat dat klopt ... dus misschien vond de menigte die verkopers helemaal geen probleem.

Vader: Inderdaad, en misschien had Jezus *nóg* een andere reden voor wat hij deed. We kunnen er niet zeker van zijn.

Sarah: Ja, dat is zeker mogelijk. Misschien wilde hij benadrukken dat de tempel in de eerste plaats een plek voor gebed en aanbidding was. Gebed was belangrijk voor Hem, daarom gaf Hij ons het Onze Vader... Misschien moet ik nog eens goed nadenken over hoe ik tegen dit verhaal aankijk.

David: Ja, dat zou je moeten doen. Ik denk ook dat een spel niet hetzelfde is als een tempel.

Vader: Oké, waarom probeer je niet met Ahmed te praten en te horen waarom hij dit spel leuk vindt? En het is zeker niet nodig om hem een lesje te leren.

Sarah: Ja, dat is misschien wel een goed idee! Bedankt, pap.

12 IN-SCREEN COMPUTER

We zien een tekst 'Bericht aan Ahmed verzonden'.

2.10 BIBLIOGRAFIE

2.4 De wereld van de Bijbel

Arthur, Kay. 2013. *How to Study Your Bible*. Eugene, Oregon: Harvest House Publishers. 9-16, 17-24.

Caldecott, W. Shaw en James Orr. 1915. "Temple." In *The International Standard Bible Encyclopaedia* onder redactie van By James Orr et al., 2937-39. Chicago: The Howard-Severance Company.

Dosker, Henry E. 1915. "Herod." In *The International Standard Bible Encyclopaedia*, onder redactie van James Orr et al., Chicago: The Howard-Severance Company. 1379-80.

Goldberg, David J. "Faith and Reason: When Freedom speaks with a Hebrew accent." *The Independent*, March 26, 1994. Geraadpleegd op 24 april 2020. <https://www.independent.co.uk/news/people/faith-and-reason-whenfreedom-speaks-with-a-hebrew-accent-rabbi-david-j-goldberg-senior-rabbi-at-the-1431647.html>.

Hauser, Alan J. en Earl Kellett. 2016. "Herod's Temple." In *The Lexham Bible Dictionary*, onder redactie van John D. Barry et al. Bellingham, WA: Lexham Press.

Heiser, Michael. 2015. *The Unseen Realm: Recovering the Supernatural Worldview of the Bible*, Bellingham, WA: Lexham Press. 224.

Heister, Michael. 2017. *The Bible Unfiltered: Approaching Scripture on Its Own Terms*. Bellingham, WA: Lexham Press. 11.

Isaacs, Nathan. 1915. "Passover." In *The International Standard Bible Encyclopaedia* onder redactie van James Orr et al., 2256-5. Chicago: The Howard-Severance Company.

Masterman, E. W. G. 1915. "Judaea." In *The International Standard Bible Encyclopaedia* onder redactie van James Orr et al., Chicago: The Howard-Severance Company. 1757

Shepherd, C.E. 2016. "Jerusalem." In *The Lexham Bible Dictionary*, onder redactie van John D. Barry et al. Bellingham, WA: Lexham Press.

Warrior, Marten. 2016. "Exile, Babylonian." In *The Lexham Bible Dictionary* onder redactie van by John D. Barry, et al. Bellingham, WA: Lexham Press.

Herkomst afbeeldingen

Afbeelding van het passeren van de Isrealieten. Van Wannapik Studie vrijgegeven onder CC BY-NC: <https://www.wannapik.com/vectors/52143>

2.5 De wereld van het verhaal

Ådna, Jostein. 2013. "Temple Act." In *Dictionary of Jesus and the Gospels*, onder redactie van Joel B. Green, Second Edition, 947-52. IVP Bible Dictionary. Downers Grove, Illinois: IVP Academic.

Alexis-Baker, Andy. 2012. "Violence, Nonviolence and the Temple Incident in John 2:13-15." *Biblical Interpretation* 20 (1-2). 73-96.

Beasley-Murray, George. 1999. *John*, vol. 36, Word Biblical Commentary. Dallas: Word, Incorporated. 37-42.

Bernard, J. H. 1929. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to St. John*, red. Alan Hugh McNeile, International Critical Commentary. New York: C. Scribner" Sons. 86.

Earle, Ralph. 1966. "The Gospel according to St. Matthew," in *Matthew-Acts*, vol. 4, The Wesleyan Bible Commentary. Grand Rapids, MI: William B. Eerdmans Publishing Company, 35, 40, 52.

Keener, Craig. 1993. *The IVP Bible background commentary: New Testament*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press. Joh 2:18–20.

2.6 Jezus als voorbeeld?

Christie, Ann. 2012. *Ordinary christology: who do you say I am?: answers from the pews*, Explorations in practical, pastoral, and empirical theology. Farnham, Surrey, England ; Burlington, Vt: Ashgate.

Clarke, Steve. 2014. *The Justification of Religious Violence*. Chichester: Wiley-Blackwell, 19

Davies, W. D. en Dale C. Allison Jr. 2004. *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to Saint Matthew*, vol. 2, International Critical Commentary. London; New York: T&T Clark International. 216.

Lookadoo, Jonathon. 2014. *Peace*, In *Lexham Theological Wordbook* ed. by Douglas Mangum et al., Bellingham, WA: Lexham Press.

Nelson-Pallmeyer, Jack. 2005. *Is Religion Killing Us? Violence in the Bible and the Quran*, 1st ed. New York: Continuum. 20–24.

Rutherford, Alison, Anthony B Zwi, Natalie J Grove, en Alexander Butchart. 2007. "Violence: a glossary." *Journal of Epidemiology and Community Health* 61 (8): 676–80. <https://doi.org/10/ff4nz2>.

Seibert, Eric. 2012. *The Violence of Scripture: Overcoming the Old Testament's Troubling Legacy*. Minneapolis: Fortress Press.

Selengut, Charles. 2017. *Sacred fury: understanding religious violence*. 3e editie. Lanham: Rowman & Littlefield.

te Hennepe, Maarten. "Godsbeelden." https://www.herschepping.nl/01sr/gkar_01godsbeelden.php (geraadpleegd op 6 April 2020).

Walker, W. 1915. "Peace." In *The International Standard Bible Encyclopaedia* onder redactie van James Orr et al., Chicago: The Howard-Severance Company. 2293.

Herkomst afbeeldingen

2.1 Foto het schilderij van Peter Rubens die de kruisiging weergeeft is in publiek domain.

Jelle Creemers (1978) is hoofddocent aan de Evangelische Theologische Faculteit, Leuven (België). Hij zit de vakgroep Godsdienstwetenschappen en Missiologie voor en coördineert het Institute for the Study of Freedom of Religion or Belief (ISFORB). Zijn onderzoek richt zich op minderheidsreligies in België en hun relaties met de staat en de samenleving. Hij doceert godsdienstsociologie en oecumenica. Hij is lid van het Comité PEGO, de inrichtende instantie van het Protestants-Evangelische Godsdienstonderwijs in Vlaanderen.

Samuël Velinga (Rotterdam, 1996) is als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de Evangelische Theologische Faculteit, Leuven (België) bij de vakgroep Godsdienstwetenschappen en Missiologie. Hij studeerde af aan de Universiteit Utrecht (Nederland) met een bachelor- en masterdiploma in Onderwijswetenschappen. Momenteel volgt hij een masteropleiding in Theologie en Religiewetenschappen aan de ETF Leuven.

EDUC8 Consortium

Dit boek is gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid - Politie van de Europese Unie.

